

Jēdziena “intereses” interpretācija krimināltiesību normās

Jānis Baumanis

Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte, Latvija

Ievads. Krimināllikumā jēdziens “intereses” minēts vairāk nekā piecdesmit pantos, turklāt šī jēdziena saturs dažādās normās ir atšķirīgs, kas rada īpašu nozīmi šo krimināltiesību normu pareizai interpretācijai.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis: temata robežās formulēt priekšlikumus par krimināltiesību normās izmantojamā jēdziena “intereses” izpratni, tādējādi sniedzot ieguldījumu Latvijas krimināltiesību teorijas pilnveidē. Darba ietvaros tiks izmantotas krimināltiesisko normu interpretācijas metodes.

Rezultāti. Kā krimināltiesību galvenajā mērķī ietilpstošo elementu Satversmes tiesas tiesnesis, Rīgas Stradiņa universitātes asociētais profesors Uldis Ķinis pamatoti norāda: “[...] aizsargāt to personu, kurai apdraudētas likumīgās intereses [...]”. Tātad tieši personas intereses ir vērtība, kas tiek aizsargāta ar Krimināllikumā paredzēto regulējumu. Krimināltiesību kontekstā šo vērtību apzīmēšanai korekts varētu būt jēdziens “pamatintereses”, kuru izmanto Eiropas Komisija: “Tā kā krimināltiesības ir ļoti spēcīgs instruments sabiedrības kontrolei, kas būtiski skar pilsoņu pamatbrīvības, tās ir jāizmanto kā galējais līdzeklis un jāīsteno tādā veidā, lai aizsargātu pamatintereses, vienlaikus ievērojot pilsoņu pamatbrīvības un kalpojot pilsoņu labā.”

Taču, jāatzīst, ka jēdziens “interese” Krimināllikuma normās tiek izmantots arī, lai apzīmētu ne tikai vērtības, bet arī sava veida “antivērtības”. Piemēram, Krimināllikuma 12. pantā ir norādīts: “Par noziedzīgu nodarījumu, ko privāto tiesību juridiskās personas interesēs [...] izdarījusi fiziskā persona [...]” Kā pamatoti norāda profesors Uldis Krastiņš: “Šādā gadījumā juridiskās personas interesei, ko realizē fiziskā persona, ir jābūt nelikumīgai vai juridiskās personas likumīga interese tiek realizēta ar prettiesiskiem līdzekļiem un paņēmieniem.” Tātad, kad juridiskās personas intereses ir nelikumīgas, tad šīs intereses faktiski ir “antivērtība”. Tomēr īpaši jāizceļ profesora atziņa, ka juridiskās personas intereses, kas paredzētas minētajā normā, var būt arī likumīgas.

Secinājumi. Autora skatījumā apstāklis, ka juridiskās personas intereses, ar kurām saistībā tika izdarīts noziedzīgs nodarījums, bija vai nebija likumīgas, būtu jāņem vērā, šai juridiskajai personai piemērojot piespiedu ietekmēšanas līdzekli. Šis apstāklis būtu jāvērtē, izvēloties piespiedu ietekmēšanas līdzekļa veidu, nevis mēru. Kad pastāv šādas diametrāli pretējas jēdziena “interese” izpratnes vienas normas ietvaros, kurās ir ietvertas gan vērtības, gan “antivērtības”, šīs nianse strikti jāievēro visu krimināltiesību normu interpretācijā.